

Jerzy Gniewiewski

Opłaty za czynności adwokackie i zasady ich wykorzystania

Palestra 30/2(338), 8-12

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

cyjnym, aby swoje obserwacje komunikować temu organowi i tym sposobem oddziaływać na wykładnię norm konstytucyjnych i ustawowych.

W tym znaczeniu Trybunał Konstytucyjny otwiera przed adwokatą nowe możliwości działania, ale także nakłada nowe obowiązki w interesie i na rzecz socjalistycznego prawa.

JERZY GNIEWIEWSKI

OPLATY ZA CZYNNOSCI ADWOKACKIE I ZASADY ICH WYKORZYSTANIA

Z dniem 1 stycznia 1986 r. weszły w życie dwa ważne unormowania z zakresu opłat za czynności adwokackie, a mianowicie: rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 października 1985 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie w postępowaniu przed organami wymiaru sprawiedliwości (Dz. U. Nr 51, poz. 266) oraz uchwała Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 26 października 1985 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie w postępowaniu innym niż przed organami wymiaru sprawiedliwości (M. P. Nr 37, poz. 254). Jednocześnie zaczęła obowiązywać uchwała Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 26 października 1985 r. w sprawie regulaminu rachunkowości zespołów adwokackich, która wraz z uprzednio wydanym rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 sierpnia 1983 r. w sprawie zasad ponoszenia przez Skarb Państwa nie opłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 51, poz. 230)¹ stworzyła zespół przepisów regulujących całkowicie zagadnienie opłat za czynności adwokackie w ramach ustalonych obecnie przez obowiązujące prawo o adwokaturze.²

Zgodnie z zasadami przyjętymi w art. 16 i 58 pkt 6 prawa o adwokaturze Minister Sprawiedliwości ustalił opłaty w postępowaniu przed organami sprawiedliwości, a Naczelna Rada Adwokacka — w postępowaniach innych. Korzystając z upoważnienia Ministra Sprawiedliwości zawartego w § 11 cyt. wyżej rozporządzenia Min. Spraw. z dnia 10 października 1985 r., Naczelna Rada Adwokacka ustaliła również treść regulaminu rachunkowości w zespołach adwokackich, normujący m.in. zakres wydatków objętych ryczałtem wprowadzonym przez oba wymienione wyżej akty.

Niniejsze uwagi mają na celu „na gorąco”, bez oczekiwania na sprawdzenie się w praktyce działania nowych unormowań, wskazać na istotę wprowadzonych zmian w porównaniu z dotychczas obowiązującymi przepisami.³

Na wstępie należy podkreślić, że w obu aktach ustalających opłaty za czynności adwokackie przyjęto jednakowe zasady podstawowe dotyczące: składników opłat, podstaw ich ustalania, obniżek i zwolnień od nich, kosztów przejazdów, wysokości opłat za II instancję i za instancję po uchyleniu orzeczenia I instancji, za reprezentowanie kilku osób, ustalanie opłat według stawek, a w ich

¹ J. Gniewiewski: Opłaty za pomoc prawną udzielaną z urzędu, „Palestra” z 1983 r. Nr 12, s. 4—10.

² Dz. U. z 1983 r. Nr 16, poz. 124 i Nr 25, poz. 187 oraz Dz. U. z 1983 r. Nr 5, poz. 33.

³ Rozp. Min. Sprawiedl. z dnia 31.XII.1981 r. (Dz. U. z 1982 r. Nr 1, poz. 9) i regulamin rachunkowości zespołów adwokackich z dnia 1.I.1983 r.

braku według charakteru czynności, nakładu pracy i stawki za czynność jak najbardziej zbliżoną swym charakterem, wreszcie wydatkowania z ryczałtu. Przyjęto też zasadę, że opłaty przewidziane w obu aktach dotyczą nie tylko członków zespołów adwokackich, ale również adwokatów wykonujących zawód indywidualnie lub wspólnie z innym adwokatem.⁴ Z tego powodu nie będę omawiał opłat na rzecz adwokatów indywidualnych, mimo że jest rzeczą jasną, iż przepisy te należy stosować do tych adwokatów z odpowiednim ich przystosowaniem, zwłaszcza w zakresie podwyższania kosztów i w zakresie uprawnień kierownika zespołu.

I. Ryczałt

Naistotniejszą zmianą w porównaniu ze stanem dotychczas obowiązującym jest wprowadzenie — obok wynagrodzenia adwokackiego — ryczałtu w wysokości 80% tego wynagrodzenia, i to zarówno w postępowaniu przed organami wymiaru sprawiedliwości, jak i w postępowaniach innych, nie wyłączając też tzw. czynności jednorazowych. Ryczałt ten zastąpił dotychczasowy ryczałt na koszty administracyjne, określony kwotowo na 200 zł za każdą instancję. Ustalony obecnie ryczałt przeznaczony jest na pokrycie wydatków zespołu adwokackiego, których zakres i sposób ewidencjonowania obejmuje nowy regulamin rachunkowości zespołów adwokackich.

Sprawą bardzo istotną jest, moim zdaniem, przestrzeganie zasady, że albo ryczałt powinien być w całości płacony przy pierwszej wpłacie do zespołu, albo też powinno się ustalić, że przy częściowej każdej wpłacie należy pobrać odpowiednią do tej wpłaty część ryczałtu. Obawiam się, że nieprzestrzeganie jednej z tych zasad może doprowadzić do zagubienia możliwości stwierdzenia, czy i w jakiej wysokości ryczałt został wpłacony. Wprawdzie ryczałt, tak jak wpłata na wynagrodzenie, może być pisemną decyzją kierownika zespołu rozłożony na raty, jednakże zespół adwokacki powinien prowadzić tak dokładną ewidencję tych rat, żeby stan ich wpłat oraz każdorazowe brakujące saldo były zawsze łatwe do stwierdzenia. Dotyczy to również ewentualnych umorzeń nieściągalnych części wynagrodzenia i ryczałtu lub też zwrotów kwot ryczałtu w sprawach wycofanych przez klienta. Właściwa polityka finansowa w tym zakresie będzie podstawowym warunkiem właściwego nadzoru ze strony kierownika zespołu adwokackiego nad całokształtem finansów zespołu.

Wysokość ryczałtu stanowi zawsze 80% wynagrodzenia adwokackiego przy uwzględnieniu jego wyższości lub niższości. Ryczałt dotyczy wszystkich wpłat na wynagrodzenie, a więc za każdą instancję, za dni dodatkowe w sprawach karnych, za czynności jednorazowe i we wszystkich wypadkach, kiedy umowa między zespołem a klientem przewiduje wpłatę na wynagrodzenie adwokackie. Ze względu na cele użyteczne można przyjąć, że ryczałt stanowi generalną podwyżkę taksy, z tym jednak zastrzeżeniem, że jest on wyraźnie przeznaczony na pokrycie wydatków przewidzianych w regulaminie rachunkowości zespołów adwokackich.

Regulamin ten przewiduje również, że w wypadku gdy wpłaty na ryczałt nie wystarczą na pokrycie kosztów zespołu i podatku od wynagrodzeń adwokatów, co w praktyce może być dość częste, to wówczas część tych wydatków nie pokryta z ryczałtu obciąża z miesięcznym opóźnieniem wynagrodzenia adwokatów, obniżając je proporcjonalnie do wysokości wpłat na wynagrodzenie poszczególnych członków zespołu. Również i podatek od wynagrodzeń adwokackich, którego pokrycie dopuszczalne jest z ryczałtu, w razie braku na ten cel funduszy z tegoż ryczałtu

⁴ Paragraf 10 rozporządzenia z dnia 10.X.1985 r. i § 9 uchwały NRA z dnia 26.X.1985 r.

obciąża wynagrodzenie każdego adwokata. Kolejność więc opłacania wydatków z ryczałtu powinna być następująca: przede wszystkim należy opłacić koszty zespołu adwokackiego (zakres tych kosztów omawiam niżej), a na końcu — podatek od wynagrodzeń adwokatów. Myślę, że dopuszczalna tu będzie taka sytuacja, w której możliwe będzie częściowe pokrycie podatku od wynagrodzeń z ryczałtu, jeżeli oczywiście tylko taka część zmieści się w nim w danym miesiącu; nie pokryta część podatku obciążałaby wówczas wynagrodzenie poszczególnych adwokatów. Prawdopodobna jest ponadto taka sytuacja, że część ryczałtu po pokryciu wydatków pozostaje przeniesiona na następny miesiąc, uzupełniając pozostałość ryczałtu z następnego miesiąca, co da możliwość pokrycia podatku od wynagrodzeń za jeden z tych miesięcy. Jeżeli na koniec roku kalendarzowego pozostaje na koncie ryczałtu saldo nie wykorzystanych kwot, to wówczas ulega ono przekazaniu do Naczelnej Rady Adwokackiej z przeznaczeniem na fundusz remontowo-inwestycyjny. Nie możliwe jest w żadnym razie przekazanie tego salda na konto wynagrodzeń adwokackich.

Zakres wydatków z ryczałtu obejmuje: podatki i inne świadczenia publiczno-prawne, składki na ubezpieczenie społeczne adwokatów, świadczenia na rzecz organów samorządu adwokackiego, dodatki funkcyjne za kierownictwo zespołu, wynagrodzenia pracowników wraz ze wszystkimi narzutami, odpisy na fundusze, wydatki gospodarcze, inne wydatki przewidziane w preliminarzu zespołu. Ponadto z ryczałtu pokrywa się odpisy na fundusze remontowo-inwestycyjne okręgowych rad adwokackich i Naczelnej Rady Adwokackiej w wysokości ustalonej na dany rok przez te organy. Z ryczałtów może być też pokryty podatek od wynagrodzeń adwokatów⁵ na warunkach poprzednio omówionych. Nie podlegają zaś potrąceniu z ryczałtu wpłaty na fundusz wzajemnej pomocy koleżeńskiej, które są dokonywane z wynagrodzeń poszczególnych adwokatów. Stanowią one bowiem osobiste zobowiązanie adwokata na rzecz samopomocy koleżeńskiej i obciążają jedynie wynagrodzenia netto adwokatów.

Regulamin rachunkowości zespołów adwokackich wprowadza dwa obowiązkowe narzuty: na fundusz socjalny i na fundusz mieszkaniowy. Takież narzuty stosuje się również na wynagrodzenia pracowników administracyjnych, ale obejmuje je grupa wydatków na wynagrodzenia pracowników zespołu, wysokość zaś ich normują przepisy ogólne w jednostkach uspołecznionych. Ponieważ te przepisy mają ulec podstawowym zmianom, przeto na razie, do czasu ukazania się tych zmian, należy stosować zasady dotychczasowe, jakie obowiązują w zespołach adwokackich.

Fundusz socjalny adwokatów tworzy się z narzutu w wysokości do 3% od wynagrodzeń brutto adwokatów. Uchwała zebrania zespołu ustala jego wysokość oraz sposób wydatkowania według przepisów obowiązujących w jednostkach uspołecznionych. Fundusz mieszkaniowy tworzy narzut 1% od wynagrodzeń brutto adwokatów. Jest on przekazywany do okręgowej rady adwokackiej i wydatkowany w myśl jej ustaleń z zasadniczym przeznaczeniem na pożyczki mieszkaniowe dla adwokatów. Racjonalne wydatkowanie z tego funduszu wymagać będzie pewnego czasu, aby zgromadzić odpowiednie środki pieniężne na ten cel.

Jak ustala regulamin rachunkowości zespołów adwokackich (komentarz do konta 806), podatek obrotowy oraz świadczenia na rzecz samorządu (m.in. składki adwokackie) oblicza się od całości wpłat na wynagrodzenie adwokatów oraz na ryczałt osiemdziesięcioprocentowy. Obie więc te części opłat tworzą to, co do tej pory skrótowo określaliśmy jako obrót zespołu. Natomiast z wyjaśnień na konferencji grudniowej skarbników i głównych księgowych okręgowych rad adwo-

⁵ Tekst obecnie obowiązujący adwokatów — patrz: Dz. U. z 1985 r. Nr 49, poz. 250.

kackich wynikałoby, że składki adwokackie na rzecz rad obliczane są od wynagrodzeń brutto adwokatów. Wydaje się, że ostatecznym rozstrzygnięciem powstałych powyższych wątpliwości będą ustalenia Naczelnej Rady Adwokackiej przy okazji określania wysokości składki na jej rzecz oraz narzutów na wydatki C.F.S.A.A. i fundusze szkoleniowo-inwestycyjne.

II. Inne zmiany

Niezależnie od wprowadzenia ryczału 80% nastąpiły, w porównaniu ze stanem dotychczasowym, dalsze zmiany. Pierwsze z nich to zasygnalizowana już na wstępie zmiana podmiotu ustalającego opłaty za czynności w postępowaniu innym niż przed organami wymiaru sprawiedliwości. Opłaty te ustala teraz nie Minister Sprawiedliwości, lecz Naczelna Rada Adwokacka w drodze stosownej uchwały. Dotyczy to następujących postępowań: arbitrażowych, administracyjnych (z wyłączeniem spraw rozpatrywanych przez Naczelny Sąd Administracyjny), spółdzielczych, ze stosunku pracy i ubezpieczeń społecznych (z wyłączeniem spraw rozpatrywanych w trybie postępowania sądowego), karno-administracyjnych (wraz z postępowaniem przed kolegiami do spraw wykroczeń) oraz postępowań innych, bliżej nie wymienionych. Uchwałą NRA objęte są również stawki za tzw. czynności jednorazowe i za działalność mediacyjną.

Jak wspomniałem na wstępie, przeniesienie ustalania opłat w niektórych postępowaniach (nazwijmy je umownie „pozasądowymi”) nie spowodowało żadnych zmian w samych zasadach ustalania opłat, pobierania ryczału jak i dotychczas obowiązujących stawek wynagrodzeń (przy pewnym ich zaokrągleniu do pełnych 100 zł). Na marginesie należy podkreślić, że za udzielenie zwykłej porady prawnej pobiera się obecnie 540 zł, gdyż wynagrodzenie wynosi 300 zł, a ryczałt od tej kwoty 240 zł. W stosunku do czynności jednorazowych obowiązuje zakaz pobierania jakichkolwiek kwot na koszty. W tych ostatnich wypadkach musi być założona karta ewidencyjna.

W całości stawek w obu aktach zastosowano zasadę odrzucania końcówek poniżej 100 zł bądź też w nielicznych wypadkach zaokrąglania ich do pełnych 100 zł.

Obecnie nie pobiera się ekwiwalentu za utracony zarobek w związku z niezbędnym w sprawie wyjazdem adwokata widocznie dlatego, że przy ustalonych nowych opłatach ten ekwiwalent stał się zbędny i zbyt komplikujący rozliczenia adwokatów.

Oba wymienione na wstępie akty w sprawie opłat zastosowały wobec klientów zagranicznych, zlecających prowadzenie spraw, zasadę, że ponoszą oni opłaty w wysokości odpowiedniej do stosowanej w kraju zamieszkania klienta. W ten sposób zniwelowana została różnica opłat, która powodowała niczym nie uzasadnione premiowanie klientów zagranicznych w opłatach adwokackich w Polsce w porównaniu z kosztami pomocy prawnej w krajach ich zamieszkania.

Nowością w zakresie wysokości dotychczasowych stawek wynagrodzenia adwokackiego jest wprowadzenie w sprawach cywilnych nowych, wyższych stawek przy wartości przedmiotu sporu od 300.001 do 1.000.000 zł i ponad 1.000.000 zł. Do tej pory uwzględniana była tylko jedna stawka od wartości ponad 300.000 zł.

W związku ze zmianami w organizacji sądownictwa uległo zmianie określenie spraw z prawa pracy na sprawy z zakresu prawa pracy, z pominięciem przy tym, gdzie są one rozpatrywane.

Nowe rozporządzenie nie obejmuje unormowania skutków uzyskania korzyści

majątkowej przez stronę, której sprawę prowadził adwokat ustanowiony z urzędu, a to wobec ustalenia kwestii opłacania pomocy prawnej udzielonej z urzędu odrębnymi przepisami.⁶

Nowe sformułowania wprowadzają przepisy w zakresie problematyki rodzaju wydatków wypłacanych z sum wpłaconych na koszty sprawy — niezależnie od opłat na wynagrodzenie i ryczałt. Ustalają one, że koszty delegacji i koszty przejazdów własnymi środkami lokomocji oblicza się według zasad obecnie obowiązujących w jednostkach gospodarki społecznej. Tak zwane drobne wydatki nie podlegające udokumentowaniu określono do wysokości 10% wynagrodzenia, nie więcej jednak niż 200 zł. Potwierdzono też dotychczas ustalone zasady dotyczące: rozliczania kosztów delegacji w ciągu 14 dni od zakończenia podróży lub w ciągu 7 dni od daty wpłaty przez klienta na koszty w sprawie, rozliczenie zaś całości kosztów powinno nastąpić w ciągu miesiąca od daty zakończenia sprawy.

Nowe przepisy nie normują sprawy dodatku urlopowego, odsyłając w tym zakresie do zasad wydatkowania funduszu socjalnego, który powinien przewidywać np. dopłaty do kosztów wczasów, kolonii itp. kosztów urlopowych.

Pozostałe kwestie zostały recypowane przez zestaw przepisów całościowo regulujących opłaty za czynności adwokackie na tle nowego prawa o adwokaturze. Nie omawiam ich, gdyż aktualna jest nadal literatura z tego zakresu.⁷ Prawdopodobnie nowych uregulowań i ich wpływ na wysokość dochodów adwokackich wykaże praktyka najbliższych miesięcy.

⁶ Patrz: Dz. U. z 1983 r. Nr 51, poz. 230.

⁷ J. Gniewiewski i K. Potrzebowski: Opłaty za czynności zespołów adwokackich, Biblioteka PALESTRY — wkładka nr 2—4/81.

EDMUND MAZUR

O ADWOKATURZE I JEJ SAMORZĄDZIE

Przed kilku laty Komitet Centralny PZPR powołał Komisję Prawa i Praworządności pod przewodnictwem Ministra Spraw Wewnętrznych Czesława Kiszczaka. Jego zastępcą w tejże Komisji został wiceminister Spraw Wewnętrznych Lucjan Czubiński. W skład Komisji wchodzi ok. 30 członków, w tym znaczna grupa prawników różnych specjalności. Z satysfakcją możemy odnotować, że jej członkiem jest również adw. prof. Kazimierz Buchała, członek Prezydium NRA. Jak sama nazwa wskazuje, Komisja zajmuje się różnymi obszarami prawa i praworządności w sensie politycznej oceny jego funkcjonowania. Ponieważ prawo stosują ludzie, a praworządność to nic innego jak stosowanie prawa zgodnie z jego normatywnymi i politycznymi założeniami, więc nic dziwnego, że Komisja przy omawianiu tych zagadnień interesuje się przede wszystkim ludźmi tworzącymi i stosującymi prawo.

Adwokatura i jej samorząd należy do tej grupy zainteresowań Komisji, które są niezmiernie żywo i wielokrotnie dyskutowane na jej drugim już posiedzeniu. Prawie nazajutrz po uchwaleniu prawa o adwokaturze, bo w czerwcu 1982 r., Komisja omawiała sytuację w adwokaturze, sygnalizując szereg niepokojących zjawisk zachodzących w środowisku. Już wówczas obawiano się, czy adwokatura sprosta nowym, znacznie większym wymaganiom w ramach nowych przepisów i ambicjom.